

Analysis of the Effect of the Event on the Creation of Collective Memory in Urban Space with Emphasis on the Reception Spaces of Different Socio-Religious Groups - Case Study: 30 Tir St., Tehran

Maryam Mohammadi¹, Sahel Minaei²

Received: 2023-11-09, Accepted: 18-11-2023

DOI: 10.22034/RAU.2024.2015371.1069

Abstract

Understanding an urban environment is a mental process carried out through the relationship between man and his surrounding space. Human receives sensory messages from the environment and creates an image of the environment in his mind. One of the effective factors in the formation of this image is individual or collective memories of the environment. Memorable spaces are spaces that people have already experienced and are familiar with. The more familiar the spaces in the environment, the easier it is to communicate with. Finding familiar spaces will make you feel safe and calm in the environment. The lack of memory in the city is one characteristic of the generic city. This research paper aims to examine the impact of specific events on the promotion of collective memory in a given space.

This research paper utilizes a qualitative approach, focusing on the case study of 30Tir Street. In measuring the event and memory, the data has been collected through the documentary method (referring to the available documents and sources, including books related to the events of each of the religions of Islam, Zoroastrianism, and Christianity, as well as national and international calendars) and interviews. During the analysis phase, the findings from documentary studies and quantitative documents were examined using Colaizzi's 7-step method. The next step will involve a qualitative method and inferential strategy. The target groups in the interviews were people of different religions. In general, a total of 16 Iranian Muslim respondents, 14 Armenian Christian respondents, and 9 Zoroastrian Iranian respondents participated in the evaluation process and the interview. Due to the lower percentage of Zoroastrian residents compared to other groups, the interviewed people in this group have

1. PhD of Urban Planning, Associate Professor, Urban Design Department, Faculty of Architecture & Urban Planning, University of Art, Tehran (Corresponding Author). Email: m.mohammadi@art.ac.ir
2. MA student of Expanded Media, Median Department, Dieburg Campus, University of Hochschule Darmstadt, Darmstadt, Germany. Email: shlminiae@yahoo.com

a smaller number. This was why the number of interviewees differed. Due to time and communication constraints, access to the Jewish residents in the area was not feasible, leading to their exclusion from the research identification and analysis process. Theoretical saturation, in the answers, has been effective in determining the sample size, and the sampling method was based on the snow-ball method for the interviewees and the random method for the residents. The duration of the interview was about 30 to 45 minutes.

Based on the results, the events that led to the creation of positive internal states in people and also have a rich historical origin are more probable and acceptable. In this definition, the cultural and historical roots of the event are important and therefore, religious differences in this phrase are not the priority. Also, events are more popular when they create pleasant and positive feelings in people. Therefore, events such as Norouz for Muslim Iranians and Zoroastrians and Christmas for Christian Armenians, which cause internal positive feelings, are the priority. The second priority is the events that are popular among the two groups. Zoroastrian and Muslim Iranians both welcome events that have a national origin. This issue has a rich historical origin, perhaps from the rich cultural roots and common events of ancient Iran for these two groups, and therefore the majority have a good feeling towards this group. A higher level of interpersonal integration is a common feature between Christian Armenians and Muslim Iranians. Finally, the factors that make the events popular in only one of these groups are the third priority of the characteristics of future events. Paying attention to both the private and public aspects is important for Muslim Iranians, given the significance of family, cultural restrictions, and the scale of the event. The religious significance of the event is primarily important only to the Christian group. It is notable that in most cases of Christian events, there is a greater emphasis on the religious or cultural origin of the event.

Taking into account the attributes of events, such as time, intricacy, and scope, along with all the factors that can influence participant satisfaction or dissatisfaction, are crucial aspects of event management. In addition, considering the event-oriented category, strengthening the existing platforms and creating new platforms to increase the possibility of forming collective memories and considering the importance of the physical flexibility of these platforms, as well as preparing the minds of the public and providing accurate information for them about holding events, are some recommendations that can improve the collective memory in the case study as much as possible. Finally, attention to the multicultural nature of this street and considering the relationship between various socio-religious groups using 30-Tir Street can strengthen two main concepts of this research.

Keywords: Memory, Collective Memory, Eventfulness, Religions, 30 Tir Street

تحلیل تأثیرگذاری رویداد بر ایجاد خاطره جمعی در فضای شهری با تکیه بر فضاهای پذیرای گروه‌های مختلف اجتماعی - مذهبی (نمونه مطالعاتی: خیابان ۳۰ تیر تهران)

مریم محمدی^۱، ساحل مینایی^۲

تاریخ دریافت: ۱۸-۰۸-۱۴۰۲، تاریخ پذیرش: ۲۷-۰۸-۱۴۰۲

DOI: 10.22034/RAU.2024.2015371.1069

چکیده

هدف این مقاله، شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد فضاهای شهری خاطره‌انگیز با تکیه بر رویکرد رویدادمدراری است. راهبرد این مقاله کیفی است و پس از تدوین چارچوب مفهومی، نمونه مطالعاتی این پژوهش - خیابان ۳۰ تیر - بررسی شده است. روش پژوهش در گردآوری داده‌ها، مبتنی بر روش اسنادی است و در مرحله تحلیل برای شناسایی و دسته‌بندی رویدادها و مشخص نمودن رویدادهای اصلی از روش کیفی استفاده شده است. برای راستی‌آزمایی نتایج به‌دست‌آمده از اسناد و همچنین بررسی ادراک پیروان ادیان مختلف از رویدادها و مکان‌های شکل‌گیری خاطره در این محور، از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بهره‌برده شده است. جامعه آماری را گروه‌های اجتماعی - مذهبی مسلمانان (۱۶ نفر)، آرامنه (۱۴ نفر) و زرتشتیان (۹ نفر) تشکیل داده است. تحلیل‌ها به روش کیفی - کمی انجام شده و در نهایت هم‌گرایی و واگرایی رویدادهای گروه‌های اجتماعی - مذهبی مختلف شناسایی شده‌اند. بر اساس نتایج، رویدادهایی که به ایجاد خاطره جمعی ادیان مختلف در این محور منجر می‌شوند موجب حالات درونی مثبت در افراد شده، خاستگاه غنی و تاریخی و همچنین ملی داشته‌اند. همچنین رویدادها باید منجر به سطح بالای درگیری افراد شده و درعین حال عمومی باشند.

کلیدواژگان: خاطره، خاطره جمعی، رویدادمدراری، ادیان، خیابان ۳۰ تیر.

۱. دکترای شهرسازی، دانشیار، گروه طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران (نویسنده مسئول).
Email: m.mohammadi@art.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد رسانه گسترده، گروه رسانه، پردیس دیپورگ، دانشگاه هوشوله دارمشتات، شهر دارمشتات، آلمان.
Email: shlminaie@yahoo.com

مقدمه

فضای شهری بستری است که حیات مدنی در آن جریان می‌یابد، واقعه‌ها و رویدادها رخ می‌دهند، وقایعی که حیات مدنی را به حیات واقعه‌ای تبدیل کرده و سبب می‌گردند تا خاطره شکل گیرد و ذهن محل انباشت خاطره‌ها گردد. خاطره هیچ‌گاه بی‌واقعه در خیال نقش نمی‌بندد و آن زمان که واقعه یا حادثه پایان می‌پذیرد و روزها و سال‌ها از آن می‌گذرد، آنچه در ذهن باقی می‌ماند، فضایی است که واقعه یا رویداد در آن رخ داده است، فضایی خالی از ماده ولی مملو از صورت (حیبی، ۱۳۷۸: ۱۶). در این میان، درک یک محیط شهری، فرآیندی ذهنی است که از طریق ارتباط انسان و فضای پیرامون او انجام می‌گیرد. انسان، پیام‌های حسی محیط را دریافت کرده و تصویری از محیط در ذهن خود به وجود می‌آورد. یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری این تصویر، خاطرات فردی یا جمعی از محیط است. فضاهای خاطره‌انگیز، فضاهایی هستند که انسان قبلاً آن‌ها را تجربه کرده و با آن‌ها آشنایی دارد. هرچه تعداد فضاهای آشنا در محیط بیشتر باشد، امکان برقراری ارتباط ساده‌تر خواهد بود. یافتن فضاهای آشنا، باعث احساس امنیت و آرامش در محیط خواهد شد. فقدان خاطره در شهر، یکی از ویژگی‌های شهر عام یا ژنریک است. این نام برای اولین بار در مقاله رم کولهاوس مورد استفاده قرار گرفت. کولهاوس این شهر را چنین توصیف می‌کند: شهری که فاقد خاطرات مشخص است. خاطرات مبهمی در ذهن تداعی می‌کند، تاریخ خود را مصرف کرده و به اتمام رسانده، از اسارت مرکز و قید هویت آزاد است، موقتی بوده و بارزترین نماد شناسایی آن فرودگاه و هتل هستند و در نهایت، نشانه مرگ قطعی برنامه‌ریزی است (میرمقتدایی، ۱۳۸۸: ۱۳).

با این توضیح در رابطه با اهمیت پرداختن به مقوله خاطره جمعی در شهر و فضای شهری، این مقاله بر آن است تا به صورت خاص تأثیرگذاری وقوع رویداد را در ارتقا خاطره جمعی در فضا مورد بررسی قرار دهد. در این میان به‌منظور بررسی برهم‌کنش این دو مفهوم، این پژوهش با بررسی این هدف در خیابان ۳۰ تیر به‌عنوان نمونه مطالعاتی ویژه و منحصر به فرد پرداخته است.

پیشینه پژوهش

در بررسی مقوله خاطره جمعی، پژوهش‌های خرد مقیاس در رابطه با محور و یا میدان‌های شهری انجام شده‌اند. دسته‌ای

از پژوهش‌های پیرامون این موضوع چون اسمعیلیان و رنجبر (۱۳۹۲) و میرمقتدایی (۱۳۸۸)، به بررسی مفهوم خاطره جمعی و مؤلفه‌های آن پرداخته‌اند. گروهی دیگر از مقالات و کتب موجود، ماهیت و شکل‌گیری خاطرات جمعی را در ارتباط با فضای شهری مورد بررسی قرار داده‌اند؛ پژوهش‌هایی چون حیبی و سیدبرنجی (۱۳۹۵)، توکلیمان فردوسی، اسمعیل‌پور و نقصان محمدی (۱۳۹۵)، حسنی میان‌رودی، ماجدی، زرابادی و زیاری (۱۳۹۶) و سلطانی، زرگری مردی و نامداریان (۱۳۹۲) جزء این دست از پژوهش‌ها هستند. در نهایت نیز موضوعاتی همچون خاطره جمعی و ادراک زمان در پژوهش محققانی چون استوار، بهزادفر، زمانی و قلعه‌نویی (۱۳۹۴) و خاطره جمعی در ارتباط با وقایع توسط حیبی (۱۳۷۸) با فراوانی کمتری در مقایسه با سایر پژوهش‌ها، مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. همچنین در رابطه با مقوله رویدادمدراری، مسائلی از جمله رویدادهای بزرگ مقیاس در پژوهش آرزم (۱۳۹۶)، سنجش میزان تناسب ویژگی‌های مکان برای برگزاری رویداد توسط ریچاردز (۱۳۹۶) و ریچاردز و پالم (۲۰۱۲) و همچنین تأثیرات مثبت و منفی برگزاری انواع رویداد توسط رنجبر (۱۳۹۶)، نیگام (۲۰۱۲) و بیواندیوالا (۲۰۱۵) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. اگرچه موارد بسیاری در نمونه‌های پیشین پژوهش در حوزه خاطره جمعی و رویدادمدراری انجام شده، اما به نظر می‌رسد که ارتباط این دو مقوله کمتر به‌طور مستقیم مورد واکاوی قرار گرفته و بنابراین نیاز به پژوهشی که به این ارتباط بپردازد، احساس می‌شود. به‌علاوه، با در نظر گرفتن ماهیت اجتماعی و مذهبی منحصر به فرد محور ۳۰ تیر به‌عنوان نمونه مطالعاتی، تقویت و افزایش ابعاد خاطره جمعی در این محدوده، از فرصت‌های بالقوه و مناسب شهر تهران بوده و توجه به آن ضروری است.

مبانی نظری

خاطره و انواع آن

خاطره را می‌توان حفظ و بازیابی تجارب گذشته در ذهن انسان دانست که تأثیر این تجارب بر رفتارهای ثانویه، شاهی بر عمل یادآوری خوانده می‌شود (نورانی و ابولحسنی‌ترقی، ۱۳۸۹). خاطره همچنین به وقایعی که شخص آن را دیده یا شنیده باشد (دهخدا، ۱۳۴۱: ۶۴)، توانایی فرد در به خاطر آوردن اشیاء، مکان‌ها و تجربه‌ها (Longman, 2012: 1093) و قدرت انباشت اطلاعات در ذهن خودآگاه و توانایی به یادآوردن آن‌ها

به صورت ارادی و ذخیره تجارب گذشته برای کاربرد در آینده (Oxford, 1994 : 1332) معنا می‌شود. در این میان، آنچه از جنبه‌های کلیدی تعاریف خاطره محسوب می‌شود، «رویداد» است. بنابراین در تعریفی دقیق‌تر از خاطره می‌توان گفت: خاطره به یاد آوردن وقایع و رویدادهای تجربه‌شده به‌وسیله فرد از طریق به یاد آوردن افراد، اشیاء، مکان‌ها و تجربیات و با استفاده از سازوکارهای تداعی معانی است (حسینی میان‌رودی، ماجدی، سعیده زرابادی و زیاری، ۱۳۹۶: ۲۶).

حافظه انسان، همانند یک کامپیوتر از حافظه بلندمدت و حافظه کوتاه‌مدت بهره‌مند است. به عبارتی روشن‌تر، بر اساس مدل مرحله‌ای که در ۱۹۶۸ توسط اتکینسون و شیفین ارائه شد، حافظه از سه سیستم مجزا تشکیل می‌شود؛ حافظه حسی، حافظه کوتاه‌مدت و حافظه بلندمدت. بر این اساس، آنچه به‌عنوان خاطره شناخته می‌شوند، در سیستم حافظه بلندمدت وجود دارد. در بررسی دقیق‌تر حافظه بلندمدت، می‌توان خاطره‌های این سیستم را به دو دسته کلی خاطره اخباری (Declarative) و خاطره رویه‌ای (Procedural) تقسیم نمود. تمامی اطلاعات مربوط به حقایق، اسامی و تاریخ‌ها، مانند تاریخ تولد یا این حقیقت علمی که قورباغه دوزیست است، بخش از خاطره اخباری محسوب می‌شوند. در مقابل، خاطرات رویه‌ای، خاطراتی هستند که حاوی فرآیندی برای انجام یک فعالیت هستند، مانند توانایی دوچرخه‌سواری و یا چگونگی تهیه چای. تولینگ (Endel Tulving) دسته‌بندی دیگری از انواع خاطره را ارائه داده و خاطره اخباری را به دو دسته اپیزودیک (Episodic) و معنایی (Semantic) تقسیم کرد. خاطرات اپیزودیک، شامل اطلاعات شخصی زندگی هر کس می‌شوند. این موضوع که از اولین حضورتان در مدرسه چه حسی داشتید از این دسته از خاطرات محسوب می‌شود. در مقابل، خاطرات معنایی، خاطره آگاهی و دانش ما هستند. تمامی مفاهیم، ایده‌ها و قوانین منطقی، در حافظه معنایی گنجانده می‌شوند (Ncert, 2015).

تعریف خاطره جمعی

ریشه واژه خاطره جمعی را می‌توان در آثار امیل دورکیم (۱۸۵۸-۱۹۱۷) دنبال کرد که مشخصاً در رابطه با رسوم یادمانی در کتاب «فرم‌های اولیه زندگی مذهبی» بحث نمود. نظرات دورکیم بر شاگردش، موریس هالبواکس تأثیر بسزایی داشت (Guha, 2008: 72). واژه «خاطره جمعی» که برای اولین بار توسط موریس هالبواکس در سال ۱۹۲۵ در کتاب «چارچوب اجتماعی خاطره» به کار رفته است، به معنی خاطراتی است که گروهی از انسان‌ها در آن سهیم بوده، آن را به دیگران انتقال داده و در شکل‌گیری آن دخالت دارند (حبیبی و سیدبرنجی، ۱۳۹۵: ۳۳۳؛ به نقل از خسروخاور، ۱۳۸۳). هالبواکس همچنین در کتاب دوم خود، خاطره جمعی را به‌عنوان خاطرات زنده یک گروه اجتماعی معرفی نمود و آن را گذشته‌ای دانست که توسط هر کس آن رویداد را تجربه کرده باشد، به یاد آورده می‌شود (De Saint-Laurent, 2018: 65). اگرچه امتیاز معرفی خاطره جمعی به‌عنوان یک مفهوم و یک موضوع تحقیق به هالبواکس بازمی‌گردد، پیش از او فیلسوف آلمانی، جی.اف. هگل (۱۷۷۰-۱۸۳۱) و همچنین فردریک نیچه (۱۸۴۴-۱۹۰۰) به موضوعات و مفاهیمی مشابه به موضوع نیز پرداخته بودند (Guha, 2008: 77). مطالعات دورکیم و هالبواکس، اگرچه به اهمیت رسوم و سایر اهرم‌ها - مانند موزه‌ها، نقاشی‌های دیواری و نشانه‌های یادمانی - در تشکیل خاطره جمعی تأکید داشتند، با این‌وجود بسیاری از دیگر جنبه‌های خاطره جمعی را پوشش ندادند (Conway, 2010: 23). خاطره و خاطره جمعی، به تعداد بسیار زیادی از لایه‌های اجتماعی وابسته است، به‌نحوی که

حافظه انسان، همانند یک کامپیوتر از حافظه بلندمدت و حافظه کوتاه‌مدت بهره‌مند است. به عبارتی روشن‌تر، بر اساس مدل مرحله‌ای که در ۱۹۶۸ توسط اتکینسون و شیفین ارائه شد، حافظه از سه سیستم مجزا تشکیل می‌شود؛ حافظه حسی، حافظه کوتاه‌مدت و حافظه بلندمدت. بر این اساس، آنچه به‌عنوان خاطره شناخته می‌شوند، در سیستم حافظه بلندمدت وجود دارد. در بررسی دقیق‌تر حافظه بلندمدت، می‌توان خاطره‌های این سیستم را به دو دسته کلی خاطره اخباری (Declarative) و خاطره رویه‌ای (Procedural) تقسیم نمود. تمامی اطلاعات مربوط به حقایق، اسامی و تاریخ‌ها، مانند تاریخ تولد یا این حقیقت علمی که قورباغه دوزیست است، بخش از خاطره اخباری محسوب می‌شوند. در مقابل، خاطرات رویه‌ای، خاطراتی هستند که حاوی فرآیندی برای انجام یک فعالیت هستند، مانند توانایی دوچرخه‌سواری و یا چگونگی تهیه چای. تولینگ (Endel Tulving) دسته‌بندی دیگری از انواع خاطره را ارائه داده و خاطره اخباری را به دو دسته اپیزودیک (Episodic) و معنایی (Semantic) تقسیم کرد. خاطرات اپیزودیک، شامل اطلاعات شخصی زندگی هر کس می‌شوند. این موضوع که از اولین حضورتان در مدرسه چه حسی داشتید از این دسته از خاطرات محسوب می‌شود. در مقابل، خاطرات معنایی، خاطره آگاهی و دانش ما هستند. تمامی مفاهیم، ایده‌ها و قوانین منطقی، در حافظه معنایی گنجانده می‌شوند (Ncert, 2015).

فرایند تشکیل خاطره

در رابطه با فرایند تشکیل خاطره آمده که اطلاعاتی که از محیط بیرونی به حافظه وارد می‌شوند طی سه مرحله مستقل و درعین‌حال وابسته به رمز درآوردن (Encoding)، ذخیره (Storage) و بازیابی (Retrieval) به خاطره بدل می‌شوند (DK

که خاطرات جمعی ماهیت اجتماعی دارند، بستر شکل‌گیری آن‌ها نیز باید محل تعاملات اجتماعی باشد. از سوی دیگر خاطرات جمعی معمولاً از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند. در این صورت، سابقه سکونت در شهر، عامل تقویت خاطرات جمعی است (میرمقتدایی، ۱۳۸۸: ۸). می‌توان گفت که شهر، خود خاطره جمعی مردم است و مانند خاطره در پیوند با اشیا و مکان‌ها است. شهر تجلی‌گاه خاطره جمعی است. بنابراین رابطه میان این تجلی‌گاه و شهروندی، تصور غالب شهر را می‌سازد، هنگامی که مصنوعات مشخص به بخشی از خاطره تبدیل می‌شوند، تصویر جدیدی در ذهن پدیدار می‌شود (حسینی میان‌رودی و دیگران، ۱۳۹۶: ۲۱). در خلق مکان که به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف فعالیت‌های طراحی شهری است؛ توجه به مفهوم خاطره جمعی مورد توجه قرار گرفته است. همچنین مکان به معنای جایی جهت جاری شدن رویدادها، شکل‌گیری وقایع و مراودات چهره به چهره است (اسمعیلیان و رنجبر، ۱۳۹۲: ۱۸۳). بنابراین توجه به خاطره جمعی و رویدادها در بطن توجه رشته طراحی شهری است. ارتباط آنچه در تعاریف مکان و ابعاد خاطره وجود دارد را می‌توان در جدول زیر مشاهده نمود.

خاطره جمعی و زمان

اگرچه تعاریف مرتبط با خاطره جمعی نسبتاً توانسته‌اند، به ارائه تعریفی مشخص از این مفهوم دست یابند، اما به نظر می‌رسد در نظر گرفتن مقوله زمان و تأثیر آن بر نوع خاطره تشکیل شده، امری اجتناب‌ناپذیر باشد. مطالعاتی که در رابطه با زمان و مفاهیم وابسته به آن صورت می‌گیرد، تا حد زیادی متأثر از اندیشه هنری برگسون و پیروانش است. برگسون عنوان می‌کند که انسان در مقوله به یاد آوردن با دو نوع یادآوری روبه‌رو است، یادآوری کیفی یا خاطره و یادآوری کمی یا حافظه. او معتقد بود که خاطره، آن نوع از یادآوری است که وابسته به مکان نیست و در نتیجه دارای زمان کیفی است. به دلیل این عدم وابستگی به تقدم و تأخر، نه از روی عادت و تکرار مانند به یاد آوردن یک قطعه شعر، بلکه مانند یک لحظه یگانه است که در ذهن یادآوری می‌شود (روحانی و ابوعطاملشی، ۱۳۹۶: ۵۷). به نقل از برگسون، (۱۳۷۵). برگسون برای تبیین زمان کیفی از واژه دیرند (Duration) استفاده می‌کند و معتقد است زمان حقیقی همین دیرند است که گذران آن، معنای اصلی زمان را شامل می‌شود،

اگر این لایه‌های اجتماعی را حذف کنیم، هیچ‌چیز باقی نمی‌ماند. برخلاف بسیاری از موضوعات جامعه‌شناسی، مسائل پیرامون خاطره جمعی به لحاظ تئوری به‌خوبی مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. جامعه‌شناسانی که در رابطه با خاطره پژوهش می‌کنند، بیشتر مفاهیم دیگر زمینه‌ها را وارد این موضوع کرده و تئوری‌های مستقل کمی را تعریف می‌کنند (Conway, 2010). 23) خاطرات جمعی ویژگی‌های مشخصی دارند که آن‌ها را از سایر انواع خاطره متمایز می‌کند. این نوع از خاطرات، دارای محتوای اجتماعی هستند و برای به یاد آوردن آن‌ها از مرجع مکانی و زمانی خاصی استفاده می‌شود. همچنین، انسان‌ها خاطرات جمعی را در کنار یکدیگر و با یکدیگر به یاد می‌آورند و به همین علت خاطره جمعی را خاطره اجتماعی نیز می‌نامند (میرمقتدایی، ۱۳۸۸: ۷، به نقل از Paez et al., 1997). خاطره ممکن است جمعی یا فردی باشد. هر چه تعداد افرادی که قادر به یادآوری خاطره هستند افزایش یابد، خاطره از قلمرو فردی خارج شده و به حوزه جمعی وارد می‌شود (میرمقتدایی، ۱۳۸۸: ۷). خاطرات اجتماعی ممکن است به وقایعی مربوط شوند که در طول زندگی، یا حتی قبل از تولد فرد رخ داده‌اند، و به تاریخ خانواده، گروه‌های قومی، منطقه، یا جهان تعلق دارند. در مورد دوم، آنچه به یاد می‌آید، به تجارب شخصی فرد بستگی ندارد، بلکه به سنت‌های شفاهی نقل روایت‌ها و انگیزه شخصی کشف وقایع گذشته مربوط می‌شود (میرمقتدایی، ۱۳۸۸: ۷، به نقل از Lewicka, 2008). از آنجاکه خاطره جمعی وابسته به مکان و زمان است، در ادامه رابطه این مفهوم با این دو مقوله بررسی می‌شود.

خاطره جمعی و مکان

آلدو روسی، نخستین کسی است که مفهوم خاطره جمعی هالبواکس را وارد ادبیات معماری و شهرسازی کرد. روسی ضمن توصیف تاریخ شهر به روح شهر، آن را علامت و امضایی می‌داند که در پای دیوارهای شهرداری، به‌عنوان هویت تعریف شده و متمایز شهر و به‌بیان دیگر عنوان خاطره وجود دارد (ساعدنپناه و اساسی، ۱۳۹۴: ۵). خاطره جمعی مبتنی بر واقعه است و شهر، مکان خاطره‌های جمعی است. همچنین ماهیت اجتماعی خاطره، ارتباط آن را با فضاهای عمومی شهر، آشکار می‌کند. شکل‌گیری خاطرات، در قلمرو سکونتگاه جمعی، یعنی شهر و فضاهای آن امکان‌پذیر است. بنابراین همان‌طور

جدول ۱. ارتباط تقابل مکان و خاطره جمعی از دیدگاه صاحب‌نظران

ابعاد مورد نظر	ارتباط مکان و خاطره جمعی	نویسنده
ابعاد ذهنی	مکان سرشار از تجربه‌های انسانی است.	رلف (Relph)
ابعاد فیزیکی ابعاد فعالیتی ابعاد ذهنی	مکان متشکل از فعالیت‌ها و ویژگی‌های کالبدی و فیزیکی است که با توجه به تصورات و ویژگی‌های فردی در ذهن هر فرد به شکلی متفاوت نقش می‌بندد.	کانتر (۱۳۹۲)
ابعاد ذهنی ابعاد فعالیتی ابعاد اجتماعی	مکان فضایی است که به واسطه تجربیات انسان، احساس و درک شده و تصویر روشنی در ذهن ایجاد می‌کند. مکان‌ها بخشی از موقعیت‌های مختلف زندگی‌اند و مهم‌تر آن‌که اشکال باهم‌بودگی‌اند. مکان فضایی است که همواره با دیگران در آن سهیم هستیم.	شولتز (۱۳۸۲)
ابعاد ذهنی ابعاد اجتماعی	مکان ترکیبی از خاطره، تجارب حسی و روایت‌ها است. شناخت مکان پدیده‌ای اجتماعی است. اگرچه ممکن است حس مکان شخصی باشد، اما نتیجه دریافت عمومی جامعه محسوب می‌شود.	میرمقتدایی به نقل از هوگه (Hauge)
ابعاد فعالیتی ابعاد ذهنی	مکان ظرفی دربرگیرنده حوادث است که می‌تواند به حفظ خاطره کمک کند.	میرمقتدایی

متغیرهای کیفی، این موضوع که ضرب‌آهنگ‌های مختلف در فضا، کیفیت‌ها و احساسات محیطی مختلفی را به دنبال دارند، حائز اهمیت است. کم یا زیاد بودن اوقات فراغت، سرزندگی، آرامش‌بخش بودن و دل‌اندوهی و سایر هنجارهای محیطی که بر غنای محیط می‌افزایند یا از آن کم می‌کنند، مانند غروب آفتاب، همگی از سنجه‌های این مؤلفه محسوب می‌شوند. در نهایت، آنچه به‌عنوان ریتم تعریف می‌شود، نمود عینی زمان در فضای شهری است. ریتم به‌عنوان یک رویداد منظم یا به‌عنوان حرکتی با یک توالی منظم از عناصر به‌عنوان یک چرخه تعریف می‌شود. تمامی وقایعی که به صورت دوره‌ای در فضا تکرار می‌شوند و ضمن بازبازی زمان، روزمرگی را مدرج می‌کنند، بر ریتم مؤثرند. ریتم‌ها می‌توانند اجتماعی، فضایی و طبیعی باشند. کارمونا نیز در بررسی مقوله زمان، بر ریتم‌های طبیعی چون ریتم روز و شب و با فصول تأکید دارد (کارمونا و همکاران، ۲۰۰۳: ۳۵). بنابراین، بررسی ویژگی‌های زمانی رویدادهایی که هدف آن‌ها ایجاد خاطره جمعی است، از ضروری‌ترین مراحل پژوهش محسوب می‌شود.

رویدادمحوری، رویکردی مؤثر در شکل‌گیری خاطره جمعی

بررسی مطالعات پیشین در رابطه با خاطره جمعی، مؤلفه‌های مختلفی را برای سنجش کیفیت خاطره جمعی نشان داد.

درحالی‌که زمان ریاضی و تقویمی، معنایی عقلی از زمان است (روحانی و ابوعلی‌الملشی، ۱۳۹۶: ۵۸؛ صلیبا، ۱۹۷۸). آنچه در رابطه با خاطره احساس می‌شود، همان دیرند است.

با این وجود، شاید بتوان مؤلفه‌های مقوله زمان را به سه دسته کلی تقسیم کرد. هر یک از این عوامل، در ترکیب با اتفاقاتی که در محیط رخ می‌دهند، نتایج مختلفی را به دنبال داشته و موجب تغییر در کیفیت و هویت مکان می‌شوند. ادراک زمان، در شرایط مختلف متفاوت است و شاید بتوان این تفاوت را در تقسیم‌بندی سه‌گانه جای داد. شناخت این مؤلفه‌ها در برنامه‌ریزی و طراحی مطلوب فضا، شهرساز را در تحقق اهداف و غایت مورد نظر از یک فضای مشخص یاری می‌رساند. استوار، بهزادفر، زمانی و قلعه‌نویی (۱۳۹۴)، درک زمان به معنی کیفی آن را متأثر از سه مؤلفه متغیرهای غیرزمانی یا ضرب‌آهنگ، متغیرهای کیفی و نمودهای پویایی زمان یا ریتم می‌دانند. منظور از ضرب‌آهنگ، تمامی عوامل غیرزمانی هستند که در ادراک افراد از زمان مؤثر است. این متغیر را می‌توان بر اساس تعداد وقایعی که در یک واحد زمانی رخ می‌دهند (استوار و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۱، به نقل از Buffardi, 1971)، میزان پیچیدگی وقایع (استوار و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۱، به نقل از Thomas & Weaver, 1975)، بزرگی و شدت واقعه (استوار و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۱ به نقل از Wilkie, 1987) و همچنین حالات احساسی و عاطفی فرد نسبت به واقعه مورد سنجش قرار داد. در بررسی

برگزاری رویداد است. جوردن بوور (Gordon H. Bower) برای اولین بار در سال ۱۹۸۱، این مسئله را مطرح کرد که جزئیاتی که هر کس از یک رویداد به یاد می‌آورد، با توجه به حالات روحی شخص در آن لحظه متفاوت است. این مؤلفه به‌خصوص در رابطه با رویدادهای شهری، نقش پررنگ‌تری نیز به خود می‌گیرد. با این حال، شاید بتوان چندگونه دسته‌بندی برای انواع رویدادها معرفی نمود. رویدادها می‌توانند از حیث ساختار (برنامه‌ریزی شده و برنامه‌ریزی نشده) (Warnaars, 2009: 60)، مقیاس (کلان، خرد، شخصی) (Warnaars, 2009: 60 و آرزوم، ۱۳۹۶: ۲۷)، سیاست‌گذاری‌های شهری (رویداد-محور، بخش-محور، شبکه-محور) (ریچاردز، ۲۰۱۶)، ماهیت (تفریحی، فرهنگی، شخصی و سازمانی) (Bhiwandiwalla, 2012: 72؛ Nigam, 2015: 37) و زمان (ریتیم و ضرب‌آهنگ) (کارمونا و دیگران، ۲۰۰۳ و استوار و دیگران، ۱۳۹۴) تقسیم‌بندی شوند. رویدادها در طول تاریخ، در شهرهای بسیاری دیده شده‌اند. امپراطوران رومی دانش زیادی را در بهره‌گیری از جشن‌ها و رویدادها برای حفظ قدرتشان کسب کرده بودند. در واقع رویداد به‌عنوان ابزاری برای سرگرمی و تفریح شهروندان، از سوی قدرتمندان در نظر گرفته می‌شد (ساری اصلانی، ۱۳۹۶: ۵۰ به نقل از Gets, 2004). با رشد روزافزون شهرها، جشن‌های عمومی و رویدادها همچنان نقش مهمی را در زندگی روزمره شهروندان بازی می‌کردند. شهرهای قرون‌وسطی بر اساس تقویمی از رویدادها با تعداد زیادی از روزهای مقدس و جشن‌ها و همچنین رویدادهایی همچون کارناوال‌ها که گاه هفته‌ها به طول می‌انجامیدند، اداره می‌شدند (Richards & Pulmer, 2010: 25). با صنعتی شدن شهرها، رویدادها بیشتر ماهیتی فرهنگی و تاریخی به خود گرفتند و بزرگداشتی برای تاریخ و فرهنگ شهر به حساب می‌آمدند (Richards & Pulmer, 2010: 27).

رویداد می‌تواند همچون روحی در کالبد شهر دمیده شود، شهر را زنده کند و حضورپذیری در فضاهای شهری را تقویت کند. فضاهای شهری بستر رویدادها هستند که علاوه بر ارتقا هویت‌مندی محیطی، می‌توانند محفلی، برای آشنا ساختن دیگران با فرهنگ‌های مختلف باشند. جوامعی که از فرهنگ غنی برخوردار هستند، سعی می‌کنند تا این فرهنگ را در ابعاد کالبدی شهرهای خود نیز بیاورند تا از این طریق علاوه بر آنکه فرهنگ را زنده نگه دارند و بقا و پایداری آن را تضمین کنند، شهر را پویاتر و زنده‌تر سازند (خسروی پور، ۱۳۹۶: ۳۶). در

به‌طورکلی می‌توان گفت که این مؤلفه‌ها، در اکثر موارد خود از جنس رویداد هستند. به‌عبارت‌دیگر، در پس هر خاطره جمعی، یک رویداد دیده می‌شود و مؤلفه‌های تعریف‌شده در مطالعات مختلف بیشتر به دسته‌بندی این رویدادها می‌پردازند. سلطانی، زرگری مرنندی و نامداریان (۱۳۹۱) در پژوهش خود، انتخابی یا اجباری بودن، مؤلفه‌های اجتماعی، بستر طبیعی و بستر مصنوع، تداعی معانی و برانگیختگی را به‌عنوان شاخصی در سنجش خاطره جمعی (در فضا)، معرفی می‌کنند. اسمعیلیان و رنجبر (۱۳۹۰) فعالیت‌های روزمره، بستر طبیعی و بستر انسان‌ساخت، تداعی معانی و هویت و حس تعلق را از شاخص‌های پژوهش خود می‌دانند. مشارکت و هویت، در پژوهش حبیبی و سیدبرنجی (۱۳۹۲)، شاخصه‌های اصلی مورد بررسی هستند. در نهایت، فردوسی، اسمعیلی‌پور و نقصان محمدی (۱۳۹۴) فعالیت‌های تفریحی، فعالیت‌های اجتماعی، فعالیت‌های اجباری، حضور در طبیعت و یا بستر مصنوع، تصورات اذهان عمومی، حس هویت و شهرگرایی و حس تحرک‌پذیری را به‌عنوان شاخص‌های خاطره جمعی در فضا معرفی نموده‌اند. شاید بتوان گفت که هر یک از انواع این رویدادها، کیفیتی متفاوت در خاطره جمعی ایجاد می‌کند. به‌طور خلاصه، مؤلفه‌های مستخرج را می‌توان به انتخابی یا اجباری، اجتماعی یا غیر اجتماعی، بستر طبیعی و یا بستر مصنوع، تداعی معانی و برانگیختگی تقسیم‌بندی نمود.

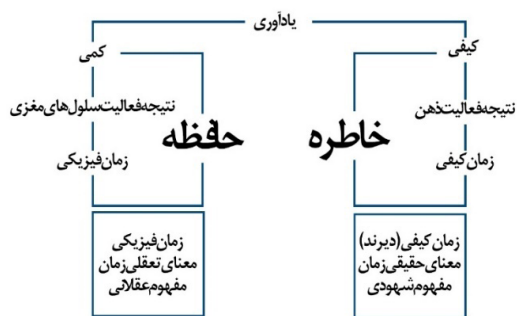
رویداد و انواع آن

در واقع رویدادها، توصیف‌کننده جشن‌ها، نمایش‌ها و مراسم ویژه‌ای هستند، که به شکلی آگاهانه برنامه‌ریزی و اجرا می‌شوند. رویدادها در واقع رخداد‌های منحصر به فردی محسوب می‌شوند که از تجارب روزمره جدا هستند (ساری اصلانی، ۱۳۹۶: ۴۶، به نقل از Richards & Palmer, 2010). رویدادها همچنین می‌توانند به‌عنوان فرصت‌هایی برای نشانه‌گذاری زمانی خاص، اعتراضات مردمی، فراغت و... تلقی شوند (مدنی‌پور، ۱۳۸۷).

به‌طورکلی، پژوهش‌های متعدد انجام شده در رابطه با رویدادها، نسبتاً جدید محسوب می‌شوند. انواع آن‌ها را می‌توان بی‌شمار دانست و بنابراین دسته‌بندی آن‌ها بسیار دشوار است. رویدادها در برخی ابعاد با علوم بسیاری در ارتباط هستند (Was-rnaars, 2009: 57). آنچه در رابطه با رویداد حائز اهمیت بوده و باید مد نظر قرار گرفته شود، حالات درونی شخص در هنگام

مدل مفهومی

با توجه به هدف پژوهش، که بر آن است تا برهم کنش دو عرصه مفهومی رویدادمحوری و خاطره جمعی را بررسی کند. در ابتدا به نظر می‌رسد باید به تبیین رابطه میان رویداد و زمان پرداخته شود که بر این اساس، رویدادها بر اساس کند یا تند بودن ریتم و ضرب‌آهنگ، به چهار دسته تقسیم می‌شوند. در دسته اول، رویدادها ریتم و ضرب‌آهنگی کند داشته و شامل رویدادهای کوتاه‌مدت، ساده، کوچک‌مقیاس و با تنوع پایین می‌شوند که تکرار کمی دارند. دسته دوم رویدادها، ریتم کند اما ضرب‌آهنگی تند دارند. این رویدادها می‌توانند کوتاه یا بلندمدت باشند. این رویدادها پیچیده هستند و مقیاس متوسط و بزرگ داشته و دفعات تکرار در آن‌ها پایین است. در دسته سوم، رویدادهایی با ریتم تند و ضرب‌آهنگ کند قرار می‌گیرند که کوتاه‌مدت بودن، ساده، کوچک‌مقیاس و دفعات زیاد تکرار از ویژگی‌های آن‌ها است. در آخر نیز، رویدادهای کوتاه یا بلندمدت قرار می‌گیرند که مقیاس متوسط و بزرگ داشته، پیچیده هستند و دفعات تکرار در آن‌ها بالاست و در دسته ریتم و ضرب‌آهنگ تند قرار می‌گیرند. چنین دسته‌بندی در رویدادها، به منزله برتری یا ضعف یک رویداد نسبت به رویداد دیگر نبوده و تنها به انتخاب مناسب‌ترین رویداد با توجه به پتانسیل‌های موجود کمک می‌کند. سپس باید بررسی رابطه میان خاطره و زمان را در دستور کار قرار داد. در همین ارتباط تعاریف کیفی زمان که در رابطه با مفهوم خاطره و خاطره‌جمعی مطرح می‌شود، تبیین گردید. بر این اساس، آنچه در هنگام طرح موضوع خاطره جمعی به‌عنوان زمان مطرح می‌شود، نه زمان به معنای فیزیکی عام، بلکه زمان کیفی است که برای هر شخص به صورتی متفاوت درک می‌کند و از آن به‌عنوان «دیرند» یاد می‌شود. شکل زیر گویای ارتباط خاطره و زمان است.

شکل ۱. ارتباط خاطره و زمان

ایران نیز همواره در طول تاریخ میزبان رویدادهای بسیاری بوده است. جشن‌های پیروزی بر دشمنان و یا جشن‌های شکار از نمونه‌های اولیه این رویدادها محسوب می‌شود. بنابراین گرچه جشن‌های اولیه فصلی بوده‌اند، سایر جشن‌ها زمانی به وجود می‌آمدند که گاه‌شمار در جامعه پیشرفت می‌کرد و تحولی منطقی صورت می‌گرفت (همایون‌سپهر و باریکانی، ۱۳۹۲: ۸۲). به نقل از وونت (۱۳۸۵). به‌طورکلی، اعیاد بازمانده از عهد باستان در ایران دو دسته‌اند: یکی اعیاد دینی یا گاه‌نبارها که اعیاد زرتشتیان است و دیگر اعیاد ملی که برجسته‌ترین آن‌ها نوروز و جشن سده است (بهار، ۱۳۸۹: ۲۴۱). بالاین‌حال، امروزه اکثر جشن‌های باستانی از بین رفته‌اند و یا تنها در میان زرتشتیان جشن گرفته می‌شوند.

علی‌رغم تأثیرگذاری قابل توجه رویدادها در کیفیت فضای شهری، در نظر گرفتن مسائل و چالش‌های برگزاری آن نیز باید مدنظر قرار گیرد. ایجاد و تعریف رویدادها باید با توجه به بسترهای فرهنگی و پتانسیل‌های موجود در هر شهر رخ دهد. هر سرزمین باید وضعیت شهرهای خود را مد نظر قرار داده و با توجه به آن به تعریف رویدادهای گوناگون در شهر خود بپردازد. در وضعیت کنونی شهرهای ایرانی، به نظر می‌رسد که اگرچه در طول تاریخ و در جغرافیای امروزه، ایران به‌عنوان پلی برای ارتباط شرق و غرب بوده، ولی در مناسبات شهرهای فعلی در جهان، چنین نقشی ندارد. بنابراین، انتخاب رویدادهای عظیم جهانی مانند المپیک‌ها تنها باعث قرارگیری فضاهای شهری ایران در مسیری نادرست خواهد شد. بنابراین، مقیاس‌های بلندپروازانه نمی‌توانند در هر بستری مفید باشند. به گفته ریچاردز (۱۳۹۶)، علاوه بر مقیاس، قدرت نهادهای تصمیم‌گیر نیز ممکن است به چالشی در برگزاری رویداد بدل شود. رویدادهای موفق به‌ندرت می‌توانند در یک نظام بالا به پایین به وجود آیند. اگرچه رویدادهای کلان جهانی از قبیل المپیک‌ها یا جام جهانی فوتبال ممکن است قدرت، شرایطی را برای شهرهای میزبان خود تعیین کند، در اکثر رویدادها شکلی از مشارکت و استفاده از قدرت توزیع‌شده، تأثیر بیشتری خواهد داشت و کارآمدتر خواهد بود. تأمین منابع کافی برای برنامه‌ریزی رویداد و همچنین اراده غالب سیاسی ممکن به برنامه‌ریزی رویدادها جهت دهند. بنابراین، در نظر گرفتن موضوعات طرح شده، می‌تواند به انتخاب بهترین رویداد و موفقیت هر چه بیشتر فضای شهری کمک کند.

مورد توجه قرار گرفته‌اند به شرح زیر هستند:

– در نمونه موردی چه رویدادها و با چه مشخصاتی در میان پیروان ادیان مختلف عمومیت دارد و مهم‌ترین آنها کدامند؟
 – ویژگی رویدادهای ادیان مختلف که مقبول سایر ادیان است چیست و چگونه منجر به ایجاد فضای خاطره‌انگیز می‌شود؟
 بر اساس آنچه عنوان شد، پژوهش در مراحل آتی خود در سه گام انجام پذیرفته است که در هر یک، روش و ابزار پژوهش منحصر به فردند. در سنجش رویداد و خاطره، داده‌ها از طریق روش اسنادی (مراجعه به اسناد و مدارک و منابع موجود شامل کتب مربوط به رویدادهای هر یک از ادیان اسلام، زرتشت، مسیحیت و همچنین مناسبات تقویم‌های ملی و بین‌المللی) و مصاحبه جمع‌آوری شده است. در مرحله تحلیل نیز، نتایج حاصل از مطالعات اسنادی و مدارک موجود به صورت کمی و تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه، با استفاده از روش ۷ مرحله‌ای کلایزی (Morrow et al., 2015: 12) صورت پذیرفته است. در گام سوم نیز مبتنی بر روش کیفی و استراتژی استنتاجی است.

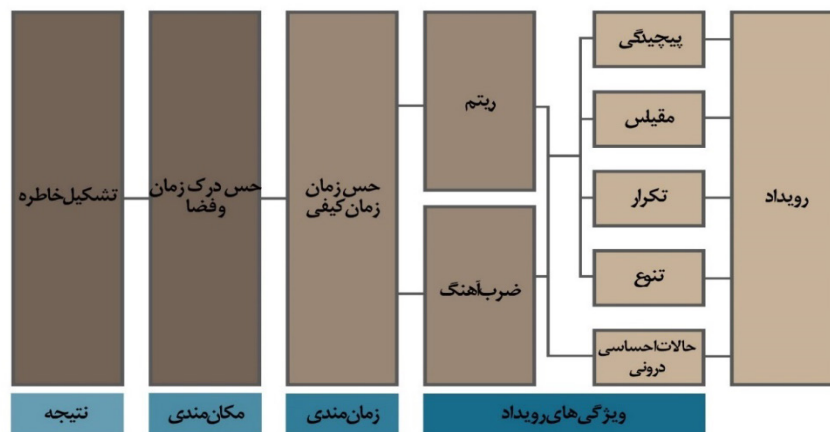
گروه هدف در انجام مصاحبه، پیروان ادیان مختلف بوده‌اند. به صورت کلی مجموعاً ۱۶ پاسخ‌دهنده ایرانی مسلمان، ۱۴ پاسخ‌دهنده ارمنی مسیحی و ۹ پاسخ‌دهنده ایرانی زرتشتی در فرایند سنجش و بررسی به تکمیل مصاحبه همکاری داشته‌اند. با توجه به درصد پایین‌تر ساکنان زرتشت در مقایسه با سایر گروه‌ها، افراد مورد مصاحبه در این گروه، از تعداد کمتری برخوردار هستند و این امر دلیل تفاوت در تعداد

بر این اساس، به نظر می‌رسد روند تأثیرگذاری رویداد بر شکل‌گیری خاطره جمعی به صورت شکل زیر باشد. رویدادهای مختلف، درجات متفاوتی از پیچیدگی، مقیاس، تکرار و تنوع را به دنبال خود دارند. چنین ویژگی‌هایی شدت و یا ضعف و قدرت آن رویداد برای ایجاد یک خاطره جمعی را مشخص می‌کنند. ریتم و ضرب‌آهنگ‌های مختلف نه بر مفهوم فیزیکی زمان، بلکه بر مفهوم واقعی و کیفی آن، که پیش‌ازاین آن را دیرند، مؤثر است.

بر اساس چارچوب مفهومی تدوین شده، روال انجام پژوهش باید در سه زمینه سنجش رویداد، سنجش خاطره و در نهایت تأثیرپذیری این دو مقوله از هم انجام شود. در واقع، به نظر می‌رسد که لازم است در ادامه، ابتدا شناخت و سنجش رویدادها به منظور شناسایی ویژگی‌های کلیدی پیچیدگی، مقیاس، تکرار، ریتم و تنوع و همچنین ریتم و ضرب‌آهنگ، در دستور کار قرار گیرد. در مرحله دوم، سنجش خاطره و خاطره جمعی تشکیل شده در ذهن مردم به واسطه رویدادها و شدت و قدرت و مکان تشکیل آن خاطرات، حائز اهمیت است. در نهایت نیز، در مرحله تلفیق رویداد و خاطره، تشخیص اولویت‌های تعریف رویداد با توجه به بستریهای موجود، انجام خواهد گرفت.

چارچوب روش شناختی

پرسش اصلی پژوهش حاضر با توجه به هدف مقاله آن است که چگونه می‌توان با رویکرد رویدادمدراری، فضاهای شهری خاطره‌انگیز خلق نمود؟ پرسش‌های فرعی که در نمونه موردی

شکل ۲. تدوین چارچوب مفهومی - ارتباط رویداد، زمان و خاطره

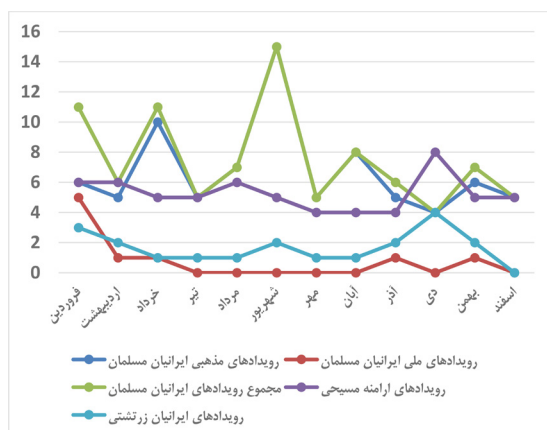
دفعات تکرار و همچنین مثبت یا منفی بودن حالات درونی ناشی از برگزاری رویداد، بررسی و تحلیل شد. در بررسی رویدادها، با توجه به محتوای هر رویداد، تعداد فعالیت‌های اصلی به عنوان بخش‌های رویداد تعریف شد. به عنوان مثال، سفره هفت‌سین، دیدوبازدید، گرفتن عیدی، تماشای تیریک عید، تعطیلات نوروز و سایر موارد رویداد نوروز، هر یک به عنوان یک بخش در نظر گرفته شدند. بر این اساس، پس از مطالعه دقیق هر یک رویدادهای گروه‌های اجتماعی مذهبی مختلف موجود در نمونه موردی، چک‌لیستی ویژگی‌های بخش‌های اصلی رویدادها تهیه شد. در مرحله بعدی، مصاحبه با افراد، بخش‌های اصلی رویداد در ذهن آنها شناسایی شده و این اطلاعات با مراجعه به اسناد و مدارک موجود مورد راستی‌آزمایی قرار گرفت تا بدین‌وسیله تعداد بخش‌های اصلی هر رویداد مشخص گردد.

مصاحبه‌شوندگان بوده است. در نتیجه محدودیت‌های زمانی و ارتباطی، دسترسی به ساکنان یهودی محدوده امکان‌پذیر نبوده و این گروه از فرایند شناخت و تحلیل پژوهش حذف شدند. اشباع نظری، در پاسخ‌ها، در تعیین حجم نمونه مؤثر بوده است و روش نمونه‌گیری در رابطه با مصاحبه‌شوندگان شاغلان مبتنی بر روش گلوله برفی و در رابطه با ساکنان روش تصادفی بوده است. مدت‌زمان انجام مصاحبه حدود ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بوده است. محور پرسش‌های مصاحبه در دو دسته کلی قابل تفکیک هستند. سؤالاتی که از افراد شاغل در عبادتگاه‌های موجود در محور (آتشکده، کلیسا، کنیسه و مسجد) پرسیده شده‌اند تا به عنوان مهم‌ترین نهادهای پیروان هر یک از این مذاهب مورد بررسی قرار گیرند. دسته دوم نیز سؤالاتی را تشکیل می‌دهند که از سایر افراد حاضر در محدوده پرسیده شده است. به علاوه، سعی بر آن بوده تا سؤالات و نتایج آن‌ها در رابطه با رویدادها، رویدادها را به دو دسته مذهبی و غیرمذهبی تفکیک کند.

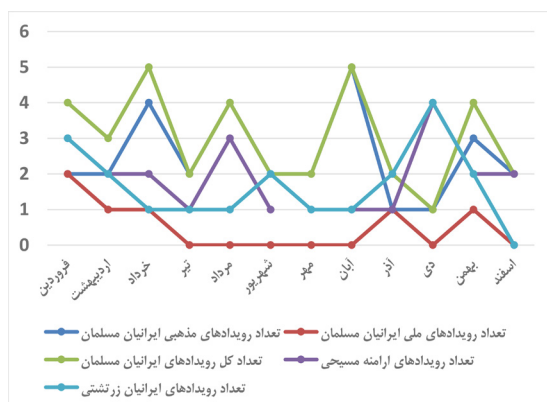
تحلیل داده‌ها

بازشناسی رویدادهای پیروان ادیان توحیدی در خیابان ۳۰ تیر

به‌واسطه قدمت طولانی این محور که از آن یاد شد، و همچنین ابنیه ارزشمندی که در ادامه به آن‌ها اشاره خواهد شد، این محور همواره رویدادهای بسیاری به خود دیده است. از کافه‌ها و رستوران‌های قدیمی گرفته تا ابنیه ارزشمندی که امروزه به موزه تبدیل شده‌اند همگی به‌نوعی بستر رخداد رویداد را در خود ایجاد کرده‌اند. بنیاد سینمایی فارابی، از جمله نقاطی در محور است که رویدادهای بسیاری را برگزار می‌کند و قدمتی طولانی دارد. به‌طورکلی نهادهای فرهنگی و آموزشی قدیمی محدوده، میزبان رویدادهای بسیاری در سالیان بسیار بوده‌اند. باشگاه فرهنگی آرات، مجموعه انجمن زرتشتیان ایران و بسیاری دیگر از نهادها، از این دسته محسوب می‌شوند. طی فرایند شناسایی رویدادهای هر یک از گروه‌های اجتماعی ساکن محدوده، ۳۰ رویداد برای گروه ایرانیان مسلمان، ۱۸ رویداد برای ارامنه مسیحی و ۱۷ رویداد برای ایرانیان زرتشتی شناسایی شد. در هر یک از رویدادها، شاخصه‌های مورد بررسی از جمله مناسبت، زمان، مکان و نحوه انجام رویداد مورد توجه قرار گرفت. پس از آن، مشخصات رویداد بر اساس پیچیدگی، مقیاس (از نظر تعداد افراد درگیر و همچنین ابعاد برگزاری مراسم)،

شکل ۳. ریتم رویدادهای گروه‌های اجتماعی ساکن محدوده.

شکل ۴. تنوع رویدادهای گروه‌های اجتماعی ساکن محدوده.

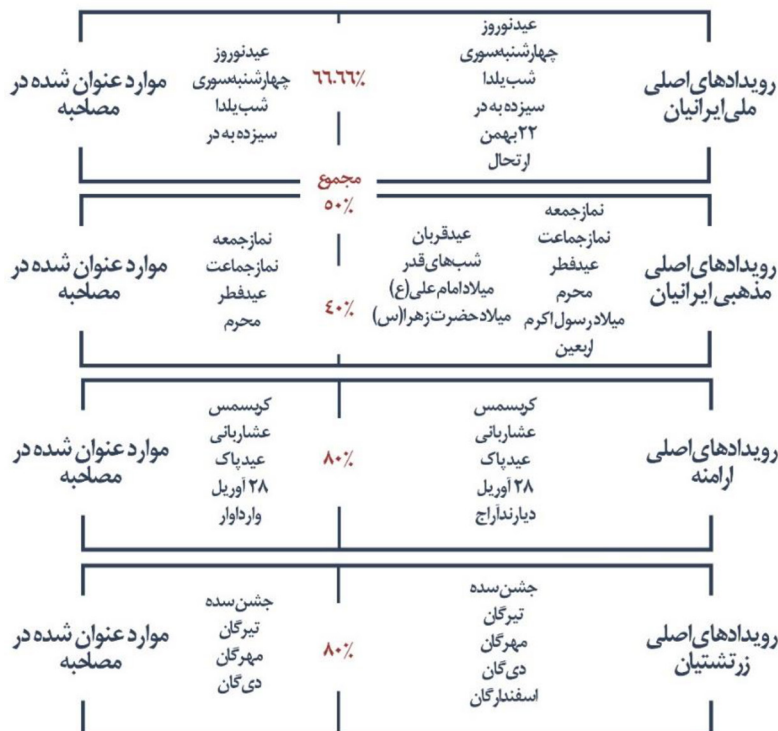

مکان‌نگاشت بستر بروز رویدادهای مؤثر بر ایجاد خاطره جمعی

در بخش دوم، به بررسی نقاط و بسترهای موجود و مناسب برای رخداد رویداد و ایجاد خاطره جمعی پرداخته شد. در این رابطه، کافه‌ها، اماکن تاریخی، اماکن مذهبی، نهادهای فرهنگی، نهادهای آموزشی و موزه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند. روند شناسایی این مکان‌ها با استناد به برداشت میدانی نگارندگان انجام شد و برای اعتبارسنجی یافته‌ها از مصاحبه‌های انجام شده، بهره گرفته شد. بر این اساس، مجموع ۲۰ نقطه با پتانسیل ایجاد خاطره جمعی در محدوده شناسایی شدند. لازم به ذکر است که اگرچه در بسیاری از این نقاط در حال حاضر شرایط ایجاد خاطرات جمعی وجود دارد، اما نزدیک به تمامی آن‌ها نیاز به تقویت به برنامه‌ریزی دقیق‌تر داشته تا بتوانند کیفیت خاطره جمعی را در کل افزایش دهند. در «جدول ۲» مکان‌های بروز انواع رویدادهای مؤثر بر ایجاد خاطره جمعی به تفکیک فرهنگی، مذهبی، تاریخی، آموزشی و موزه‌ها و کافه‌ها ارائه شده است.

پیچیدگی در این بررسی، تحت تأثیر تعداد مراحل هر یک از رویدادها سنجیده شده و رویدادهایی که ۱ تا ۳ بخش اصلی را شامل می‌شدند ساده، رویدادهایی که ۴ تا ۶ بخش اصلی را در بر می‌گرفتند، متوسط، و رویدادهایی که شامل ۷ تا ۱۰ بخش اصلی می‌شدند، پیچیده و بیشتر از ۱۰ بخش، بسیار پیچیده شناخته شدند. ریتم و ضرب‌آهنگ هر یک از رویدادها نیز مورد بررسی قرار گرفته و در تشخیص میزان اهمیت رویداد، مؤثر بوده است. در نمودارهای زیر ریتم و تنوع رویدادهای ادیان مختلف ارائه شده است.

در انتها تلاش شد تا رویدادهای اصلی شناسایی و معرفی شوند. برای انجام این کار، رویدادهایی که بر اساس ریتم و تنوع، مقیاس، پیچیدگی و همچنین ریشه وجودی‌شان، ماهیتی منحصر به فرد و با ارزش داشته‌اند، شناسایی شدند (شکل ۵).

شکل ۵. تطبیق رویدادهای اصلی شناسایی شده بر اساس اسناد و رویدادهای اصلی در اذهان عموم.

جدول ۱. ارتباط تقابل مکان و خاطره جمعی از دیدگاه صاحب‌نظران

نوع	عنوان	گروه اجتماعی
مذهبی	کلیسای مریم مقدس	ارامنه مسیحی
	آتشکده آدریان	ایرانیان زرتشتی
	مسجد حضرت ابراهیم	ایرانیان مسلمان
	کنیسه حییم	یهودیان
	کلیسای پطروس مقدس	ارامنه مسیحی
	مسجد مجدالدوله	ایرانیان مسلمان
آموزشی	دبیرستان فیروز بهرام	ایرانیان زرتشتی
	دبیرستان ماندگار صنعتی تهران	تمامی گروه‌ها
کافه‌ها	کافه نادری	همه گروه‌ها
	کافه گل‌رضاییه	همه گروه‌ها

نوع	عنوان	گروه اجتماعی
فرهنگی	خانه فرهنگی نوفل‌لوشاتو	تمامی گروه‌ها
	انجمن زرتشتیان ایران	ایرانیان زرتشتی
	کتابخانه اردشیر یکانگی	ایرانیان زرتشتی
	باشگاه فرهنگی آرات	ارامنه مسیحی
	بنیاد سینمایی فارابی	تمامی گروه‌ها
تاریخی	عمارت قزاقخانه	تمامی گروه‌ها
	باغ ملی	تمامی گروه‌ها
موزه	موزه ارامنه	ارامنه مسیحی
	موزه ایران باستان	تمامی گروه‌ها
	موزه آبگینه و سفال	تمامی گروه‌ها

زرتشتی و مسیحی در پاسخ به سؤال آشنایی با رویدادهای سایر مذاهب، از رویدادهای یکدیگر اطلاعاتی نداشته و تنها خبر از تعداد محدودی از رویدادهای مسلمانان داشتند. در این رابطه، ارامنه مسیحی با ۱۸ درصد از رویدادهای اصلی ایرانیان مسلمان و ایرانیان زرتشتی با ۱۲/۵ درصد این رویدادها، آشنایی داشتند. این نسبت در رابطه با آشنایی ایرانیان مسلمان از رویدادهای گروه مسیحی بهبود می‌یابد. ایرانیان مسلمان، با ۶۰ درصد از رویدادهای اصلی مسیحیان آشنایی داشته‌اند. باین‌وجود، این عدد در رابطه با آشنایی با رویدادهای زرتشتیان به صفر کاهش می‌یابد. اگرچه گروه‌های اجتماعی متعددی در خیابان ۳۰ تیر در کنار یکدیگر ساکن هستند، اما به نظر می‌رسد، بسترهای قانونی موجود و محدودیت‌های اجرای رویداد برای همه ساکنان و همچنین الگوهای سکونتی رایج و مشغله‌های ذهنی و درگیری‌های کاری از علل مهم عدم تشکیل رویدادهای مشترک در میان گروه‌های اجتماعی و مذهبی این محدوده است.

تصویر ذهنی موجود از خیابان نتایج دیگری را نیز نشان داد. برای نمونه بر اساس مصاحبه‌های انجام شده، ۵۰ درصد از افراد مصاحبه‌شونده در پاسخ به پرسش نام‌گذاری برای خیابان، عنوان موزه را انتخاب نمودند که این مسئله، اهمیت کارکرد

با توجه به ارتباط تنگاتنگ و جدایی‌ناپذیر افراد هر یک از دسته‌های اجتماعی - مذهبی ساکن در محور ۳۰ تیر با رویدادها و ماهیت اجتماعی خاطره جمعی، نیاز به مصاحبه برای شناسایی تصاویر ذهنی هر یک از گروه‌ها در رابطه با رویدادها و خاطره‌ها ضروری بود و بر اساس جامعه آماری بیان‌شده، مصاحبه‌ها انجام شد. یافته‌های پژوهش در ادامه به‌اختصار آورده شده است.

یکی از مهم‌ترین یافته‌ها، تمایل به شرکت در رویدادهای فرهنگ خودی است. این یافته، حاصل کنار هم قرار دادن نتایج به‌دست‌آمده از شناسایی مهم‌ترین رویدادها و نتایج مصاحبه‌ها است. بر اساس نتایج که در نمودار زیر قابل مشاهده است. تمایل شرکت در رویداد در میان ایرانیان نسبت به سایر فرهنگ‌ها از شدت کمتری برخوردار است. عدم شرکت در رویدادهای ملی و مذهبی در میان ایرانیان می‌تواند ریشه در ایدئولوژی غلط و از بالا به پایین بودن رویدادها داشته باشد که خود با ایجاد خاطره‌ای نامطلوب، بازگرداندن شهروندان را به محیطی رویدادمدار سخت‌تر کرده و جلب اعتماد آنها را در این زمینه دشوارتر نموده است.

همچنین نتایج مصاحبه‌های نشان از نبود خاطره مشترک میان ادیان و فرهنگ‌های مختلف دارد. هیچ‌یک از گروه‌های

گفت که ویژگی‌های اخلاقی و فرهنگی ایرانیان مسلمان مبنی بر رعایت محرمیت، در این مسئله بی‌تأثیر نیست. به علاوه، برخلاف بسیاری از الگوهای زندگی غربی، در میان ساکنان شرق خانواده به‌عنوان نهادی مهم محسوب شده و نزدیکی میان اعضای آن موضوع مهمی است. این موضوع خود نیاز به برگزاری بخشی از رویداد در محفل خانواده را تقویت می‌کند. در «جدول ۳» رویدادهای اصلی مورد توجه ایرانیان مسلمان و نوع خاطره جمعی که به‌واسطه هر رویداد محقق می‌شود، ارائه شده است.

در بخش بعدی به سنجش وضعیت خاطره و رویداد در جامعه ارامنه پرداخته شد. به‌طور کلی به نظر می‌رسد که در میان رویدادهای این گروه، اگرچه نسبت به رویدادهای مسلمانان، تعداد رویدادهای اجباری آنها بیشتر است، اما همچنان درصد قابل توجهی در حدود ۶۶/۶۶٪ رویدادها اختیاری هستند. در میان ارامنه بسیاری از فعالیت‌ها در درون کلیسا انجام می‌شود و بنابراین کلیسا نقش پُررنگی در ایجاد خاطره جمعی در میان ارامنه ایفا می‌کند. ارامنه نسبت به مسلمانان، رویدادهای بیشتری با بستر طبیعی داشته و رویدادهایی که به بستری مصنوعی نیاز داشته باشند کمتر است. درصد بستر طبیعی در رویدادهای ایرانیان مسلمان ۱۹/۳۵ درصد و در ارامنه مسیحی ۳۳/۳۳٪ است. با این حال، در این مسئله همچنان زرتشتیان پیشتاز بوده و بستر طبیعی را با نزدیک به ۴۲ درصد، بیش از دو گروه دیگر در رویدادهای خود دخیل می‌کنند. برخلاف ایرانیان مسلمان که رویدادهایی با بستر ملی و تاریخی را بیشتر مورد توجه قرار می‌دهند، ارامنه مسیحی ساکن محور ۳۰ تیر، رویدادهای مذهبی خود را نام برده و نسبت به این رویدادها خاطره قدرتمندتری دارند (نزدیک به ۶۱/۶۱٪). در نمونه مورد بررسی، شاید بتوان دلایل بسیاری را برای این مسئله بیان نمود. به نظر می‌رسد که جامعه ارامنه نسبت به جامعه مسلمانان، در رابطه با مسائل مذهبی و فرهنگی یک‌دست‌تر و یکپارچه‌تر هستند. به علاوه، از آنجایی که به‌عنوان اقلیت محسوب می‌شوند و در جامعه‌ای زندگی می‌کنند که تعداد ارامنه آن کم است، کلیسا نه تنها به‌عنوان نهاد مذهبی، بلکه به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی این گروه نیز عمل می‌کند و بنابراین خاطرات اجتماعی بیشتری در این محیط به وجود می‌آید.

موزه‌های مستقر در ۳۰ تیر و با نگاه محافظه‌کارانه یا موزه‌وار به این محدوده دارد. پس‌از آن نیز عناوین ادیان (۳۰٪)، خانه قوام السلطنه (۱۰٪) و قوام السلطنه (۱۰٪) به‌عنوان نامی جدید برای خیابان ۳۰ تیر مطرح شده‌اند. در انتها، به نظر می‌رسد که کاربران این محور تمایل به تقویت و بهبود رویدادها در این محدوده دارند. گروه‌های اجتماعی-مذهبی مورد بررسی، فعالیت قابل توجه اغذیه‌فروشی‌های جنوب این محدوده را می‌پسندند و از وجود آن‌ها ابراز خرسندی می‌کنند و آمادگی خود را برای میزبانی از شهروندان سایر مناطق تهران در رویدادهای خود اعلام داشته‌اند. در این میان آنچه حائز اهمیت می‌نماید، آن است که انتخاب یا عدم انتخاب صحیح این رویدادها می‌تواند در موفقیت و شکست رویدادها و خاطراتی که به‌واسطه آن‌ها تشکیل می‌شوند مؤثر باشد.

بازشناسی تلفیق خاطره و رویداد در خیابان ۳۰ تیر

هدف این بخش آن است تا با تلفیق نتایج بخش قبل مشخص شود که ویژگی‌های رویدادهای مورد پذیرش هر یک از گروه‌های ساکن ایرانیان مسلمان، ارامنه مسیحی و ایرانیان زرتشتی چیست. در ادامه انواع خاطره جمعی (که بر اساس مبانی نظری می‌تواند مشتمل بر دوگانه‌های مذهبی-غیرمذهبی / عمومی-خصوصی / اختیاری-اجباری و طبیعی-مصنوع باشد)، در رابطه با هر یک از رویدادهای اصلی (که بر اساس ریتم، پیچیدگی، مقیاس و اهمیت شناسایی شده بودند) گروه‌های اجتماعی-مذهبی ساکن محدوده قرار گرفته و ویژگی هر یک از آنها مطالعه شود.

۹۷ درصد رویدادهای اصلی ایرانیان مسلمان، اختیاری هستند. اگرچه اجباری بر اجرای این رویدادها وجود ندارد، اما در بسیاری از موارد عدم برگزاری این رسوم سنتی، غیرمعمول و حتی غیرممکن تلقی می‌شود. بر اساس جدول مربوطه، درصد بالاتری از مواردی که توسط ساکنان ایرانی و مسلمان در محور بیان شده، به رویدادهای ملی اختصاص دارد. همان‌طور که بخش قبلی نیز به آن اشاره شد، این مسئله می‌تواند ریشه در ایدئولوژی و ماهیت بالا به پایین این رویدادها داشته باشد. به علاوه به نظر می‌رسد که نحوه اجرای رویداد بر ایجاد خاطره تأثیر زیادی دارد. موارد طرح‌شده اغلب علاوه بر ماهیت اجتماعی و عمومی خود، به صورت خصوصی نیز برگزار شده و بخشی از آن‌ها در مقیاس خانواده اجرا می‌شود. شاید بتوان

جدول ۳. سنجش رویدادهای شناسایی شده در میان ایرانیان مسلمان با دوگانه‌های قابل طرح در رابطه با خاطره در محور ۳۰ تیر.

دوگانه‌های قابل طرح در رابطه با خاطره							عنوان رویداد ایرانیان مسلمان مذهبی	
غیر مذهبی	خصوصی	عمومی	اجباری	اختیاری	طبیعی	مصنوع		
•		•	•		•		عید فطر	رویدادهای منتخب بر اساس ریتم، پیچیدگی، مقیاس و اهمیت
•	•	•	•	•			عید نوروز	
		•	•		•		چهارشنبه‌سوری	
•		•			•		شب یلدا	
	•	•			•		سیزده به در	
•		•	•				نماز جماعت	
۲	۴	۵	۴	۱	۵	۳	تعداد از رویدادهای منتخب	
۲۲	۱۲	۱۲	۲۷	۱	۳۰	۶	تعداد از مجموع ۳۰ رویداد شناسایی شده	
٪۷۰/۹۶	٪۳۸/۷۰	٪۳۸/۷۰	٪۸۷/۰۹	٪۳/۲۲	٪۹۶/۷۷	٪۱۹/۳۵	درصد از مجموع ۳۰ رویداد شناسایی شده	

جدول ۴. سنجش رویدادهای شناسایی شده در میان ارمنه مسیحی با دوگانه‌های قابل طرح در رابطه با خاطره در محور ۳۰ تیر.

دوگانه‌های قابل طرح در رابطه با خاطره							ترجمه عنوان مذهبی	عنوان رویداد ارمنه مسیحی	
غیر مذهبی	خصوصی	عمومی	اجباری	اختیاری	طبیعی	مصنوع			
•			•	•			عشاریانی	باداراک	رویدادهای منتخب بر اساس ریتم، پیچیدگی، مقیاس و اهمیت
•	•	•	•				عید سال نو		
•			•		•		پیشواز رفتن	دیارند آراج	
•			•				عید پاک	زادپگ	
•		•	•				بزرگداشت قتل عام ارمنیان توسط ترکان عثمانی		
	•	•	•				واردوار		
۵	۱	۱	۶	۳	۳	۲	تعداد از رویدادهای منتخب		
۱۱	۹	۸	۱۲	۵	۱۲	۶	تعداد از مجموع ۱۸ رویداد شناسایی شده		
٪۶۱/۱۱	٪۵۰	٪۴۴/۴۴	٪۶۶/۶۶	٪۲۷/۷۷	٪۶۶/۶۶	٪۳۳/۳۳	درصد از مجموع ۱۷ رویداد شناسایی شده		

بررسی شده، بیشترین استفاده را از بستر طبیعی برای برگزاری رویدادهایشان دارند. نزدیک به ۴۲ درصد از تمامی رویدادهای آنان در بستر طبیعی قابل اجرا بوده و در میان گروه‌های بررسی شده، تنها گروهی هستند که تعداد رویدادهایشان که در بستر

در نهایت، به بررسی رویدادها و خاطرات جمعی در میان زرتشتیان پرداخته شد. همان‌طور که در بخش قبل بیان شد، با توجه به آنکه تعداد سکنه زرتشتی محدوده روزبه‌روز در حال کاهش است. به نظر می‌رسد که زرتشتیان در میان سه گروه

جدول ۵. سنجش رویدادهای شناسایی شده در میان ایرانیان زرتشتی با دوگانه‌های قابل طرح در رابطه با خاطره در محور ۳۰ تیر.

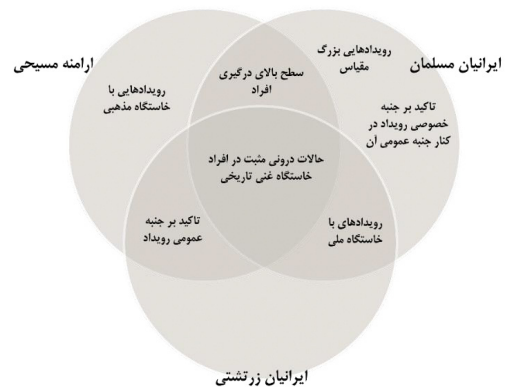
دوگانه‌های قابل طرح در رابطه با خاطره								عنوان رویداد مذهبی
غیر مذهبی	خصوصی	عمومی	اجباری	اختیاری	طبیعی	مصنوع		
	•		•			•	تیرگان	جشن‌های ماهانه
	•	•	•			•	مهرگان	
	•	•					دیگان	
			•			•	جشن سده	جشن‌های متفرقه
	۱	۳	۲	۳	-	۳	-	تعداد از رویدادهای منتخب
	۹	۷	۷	۱۲	-	۸	۶	تعداد از مجموع ۱۷ رویداد شناسایی شده
٪۵۲	٪۲۶/۸۴	٪۳۶/۸۴	٪۶۳/۱۵	-	-	۴۲/۱۰	٪۳۱/۵۷	درصد از مجموع ۱۷ رویداد شناسایی شده

بسته و خارج از دسترس عموم اجرا می‌شوند و بسیاری از آن‌ها در حال حاضر، اجرا نمی‌شوند؛ اما پیشینه تاریخ غنی تمامی فرهنگ‌های موجود در محدوده، بستری مناسب را برای ارتقا و رویکرد رویدادمحوری فراهم نموده است. شناسایی ویژگی‌های کلیدی هر یک از رویدادها، برای طراحی و برنامه‌ریزی هرچه بهتر رویدادمداری در محدوده مورد نیاز بوده و بنابراین شناخت و تحلیل بر روی تمامی آن‌ها ضروری است. به نظر می‌رسد که در وضعیت فعلی، از پتانسیل‌های رویدادمداری و تقویت خاطره جمعی در محدوده استفاده نمی‌شود و این مسئله تنها فاصله میان ساکنان ادیان مختلف را تشدید می‌کند. با این حال، پس از استخراج گونه‌هایی از رویداد که احتمالاً در محدوده با موفقیت بیشتری روبه‌رو می‌شوند و همچنین نقاطی در محدوده که پتانسیل بالاتری برای تبدیل شدن به بستر رویداد را دارند، باید بتوان به طراحی و برنامه‌ریزی هرچه بیشتر محدوده به سمت محوری رویدادمدار دست یافت و آن را به خیابان خاطره‌انگیز بدل نمود.

بحث

بر اساس آنچه در بخش‌های پیش بیان شد، هر یک از ادیان مورد بررسی، تمایلات متفاوتی وجود داشته و بنابراین، نوع رویدادی که در بین آن‌ها به موفقیت می‌رسد متفاوت است. در این بخش، ابتدا به فصل مشترک و تفاوت‌های هر یک از ادیان در رابطه با رویداد پرداخته می‌شود. در نمودار زیر، اشتراکات و تفاوت‌ها نمایش داده شده است.

مصنوع رخ می‌دهد، از رویدادهایی با بستر طبیعی، کمتر است. به نظر می‌رسد که در میان زرتشتیان نیز، رویدادهایی که خاستگاه غیرمذهبی دارند، از موفقیت بیشتری هستند. به عبارت دیگر، این رویدادها، بیشتر به واسطه علل تاریخی پیدایش‌شان اهمیت داشته و در دیدگاه ساکنان مورد احترام و اهمیت هستند و ۷۵٪ از رویدادهای اصلی این گروه را تشکیل می‌دهند. عموم رویدادهای زرتشتیان ماهیت عمومی دارند. بر اساس پاسخ‌های داده شده، این رویدادهای عمومی در میان زرتشتیان از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. بر اساس آنچه گفته شد، می‌توان بیان نمود که رویدادها بخشی جدایی‌ناپذیر از محور ۳۰ تیر هستند. اگرچه اکثر آدر محیط

شکل ۶. مشابهت‌ها و تفاوت‌های رویدادهای مورد قبول در میان ادیان مختلف.

عمومی به دنبال اهمیت نهاد خانواده و محدودیت‌های غالب فرهنگی و همچنین مقیاس بزرگ رویداد، از عوامل حائز اهمیت برای ایرانیان مسلمان است. خاستگاه مذهبی رویداد نیز تنها برای گروه مسیحیان از اولویت برخوردار است. در این زمینه، این نکته حائز توجه است که در اکثر موارد رویدادهای مسیحی، درهم‌تنیدگی بیشتر به لحاظ خاستگاه مذهبی یا فرهنگی رویداد مشاهده شده و این موضوع، منطقی به نظر می‌رسد.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی در این پژوهش، سعی بر آن بود تا پس از شناسایی دقیق رویدادهای گروه‌های اجتماعی- مذهبی محدود مورد مطالعه، بتوان مناسب‌ترین رویدادها برای ایجاد خاطره جمعی در سطح محور را تعیین نمود. به بیان دیگر، به منظور ارتقا کیفیت حضور افراد در فضای شهری و محور ۳۰ تیر و افزایش هویت و حس تعلق به فضا، تلاش بر آن بود تا بتوان به واسطه انتخاب موردپذیرش‌ترین رویدادها، خاطره جمعی را تقویت نمود. در فرایند انجام پژوهش، برخی محدودیت‌ها، موجب حذف تعدادی از متغیرهای پژوهش شده‌اند. علی‌رغم سکونت پیروان دین یهود در محور، نبود دسترسی کافی و مناسب به یهودیان، موجب حذف این افراد از فرایند پژوهش شد. همچنین، در نتایج این پژوهش، تأثیر عوامل قدرت و بسترهای قانونی، مد نظر قرار گرفته نشده و اعتبارپذیری و تعمیم‌یافته‌های پژوهش، منوط به در نظر گرفتن این عامل و سایر عوامل بیرونی نیز هست. بر اساس آنچه گفته شد، راهکارهای متعددی برای بهبود و ارتقا کیفیت خاطره جمعی در محدوده منتخب وجود دارد. این توصیه‌ها در برخی موارد به ابعاد وابسته به رویدادمداری، در برخی دیگر به ابعاد خاطره جمعی و در سایر موارد، به هر دو این مقولات مرتبط هستند. توجه به ویژگی‌های رویدادها، اعم از زمان و پیچیدگی و مقیاس و تمام ویژگی‌هایی که می‌تواند موجب رضایت یا عدم رضایت شرکت‌کنندگان آن رویداد شود، از ابعاد حائز اهمیت در رویدادمداری است. در کنار توجه به مقوله رویدادمداری، تقویت بسترهای موجود و ایجاد بسترهای جدید برای افزایش امکان تشکیل خاطره جمعی و توجه به اهمیت انعطاف‌پذیری فیزیکی این بسترها و همچنین، آماده‌سازی اذهان عموم و ارائه اطلاعات کامل و دقیق از برگزاری رویدادها به آنان، از جمله توصیه‌هایی هستند که می‌توانند موجب ارتقا هر چه بیشتر خاطره جمعی در نمونه موردی شوند. در نهایت، توجه

بر اساس شکل، رویدادهایی که منجر به ایجاد حالات درونی مثبت در افراد شده و همچنین خاستگاه تاریخی غنی دارند، مورد پسند تمامی گروه‌های اجتماعی موجود در محدوده بوده و بنابراین به‌عنوان اولویت انتخاب رویداد در نظر گرفته می‌شوند. در این تعریف، ریشه‌های فرهنگی و تاریخی رویداد حائز اهمیت است و بنابراین، تفاوت‌های مذهبی در این عبارت، در اولویت اول قرار نمی‌گیرند. همچنین رویدادها، در شرایطی که بتوانند به ایجاد احساسات خوشایند و مثبت در افراد منجر شوند، از محبوبیت بیشتری برخوردارند که این موضوع را شاید بتوان مؤثر از شرایط روحی جامعه کنونی ایران دانست. بنابراین رویدادهایی مانند عید نوروز برای ایرانیان مسلمان و زرتشتی و کریسمس برای ارامنه مسیحی که موجب بروز احساسات مثبت درونی می‌شوند در اولویت اول طراحی و برنامه‌ریزی قرار می‌گیرند.

اولویت دوم، رویدادهایی هستند که در میان دو گروه محبوبیت دارند. ایرانیان زرتشتی و مسلمان هر دو از رویدادهایی که خاستگاه ملی دارند، استقبال می‌کنند. این مسئله همچون خاستگاه غنی تاریخی، شاید از ریشه غنی فرهنگی و رویدادهای مشترک ایران باستان برای این دو گروه داشته و بنابراین اکثریت احساسی خوبی به این دسته دارند. سطح بالاتر درگیری افراد، جنبه مشترک میان ارامنه مسیحی و ایرانیان مسلمان است. به عبارت دیگر، در این گروه‌ها، بزرگی و تعدد افراد درگیر در رویداد، به خاطره قوی‌تری در اذهان عموم می‌انجامد. این موضوع را می‌توان در رویدادهایی مانند نوروز و چهارشنبه‌سوری برای ایرانیان مسلمان و عید پاک و عشا ربانی برای ارامنه مسیحی که تعداد افراد درگیر نسبتاً زیادی دارند، مشاهده نمود. در نهایت نیز، برخلاف ایرانیان مسلمان، جنبه عمومی رویداد برای ارامنه مسیحی و ایرانیان زرتشتی اهمیت زیادی دارد. رویدادها در این شرایط می‌توانند خارج از نهادهای مربوط به این گروه‌ها و در بسترهای عمومی مانند خیابان و یا میدان‌ها رخ دهند. با توجه به محدودیت‌های قانونی فعلی، علی‌رغم پتانسیل رویدادهای این دو گروه برای برگزاری به صورت عمومی، این اتفاق صورت نگرفته و این پتانسیل به صورت بالقوه باقی مانده است.

در نهایت، عواملی که موجب محبوبیت رویدادهای تنها یکی از سه گروه می‌شوند، در اولویت سوم ویژگی‌های رویدادهای آتی قرار دارند. توجه به جنبه خصوصی در کنار

توصیه‌هایی برای تقویت هر دو مقوله، می‌تواند به کار گرفته شوند.

به چند فرهنگی بودن محدوده و توجه به ارتباط میان گروه‌های اجتماعی - مذهبی گوناگون ساکن در محور ۳۰ تیر، به عنوان

فهرست منابع

- Azarm, Zahra (2016). Super events; Urban transformation, a look at the nature of the impact of macro events on cities. *Arasan Journal*, 1 (2) 13-16. [In Persian]
- Bahar, M. (2010). *A research in Iranian mythology*. Tehran: Agah Publication. [In Persian]
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., Tisdell, S. (2003). *Public places urban spaces the dimensions of urban design* (Trans by: Zahra Ahari et al.). Tehran: University of Art. [In Persian]
- Conway, B. (2010). *New Directions in the Sociology of Collective Memory and Commemoration*. Sociology Compass, Maynooth, National University of Ireland
- De Saint-Laurent, C. (2018). Memory acts: A theory for the study of collective memory in everyday life. *Journal of Constructivist Psychology*.
- Dehkhoda, A.A. (1962). *Dehkhoda Dictionary*. Vol. 1. Tehran: Institute of Publishing and Printing of University of Tehran. [In Persian]
- Esmailian, S. & Ranjbar, E. (2014). Finding Main Effective Factors of Creating and Transition of Collective Memory in Urban Public Spaces, Case Study: Tehran: Tajrish Square, Baharestan Square, and Plaza City Theater. *Armanshahr Architecture & Development*, 6 (11), 181-194. [In Persian]
- Farhbod, A.R. (2016). *Peace Street*. Tehran: Tehran Urban Research & Planning Center. [In Persian]
- Guha, M. (2008). *International Encyclopedia of the Social Science* (2nd edition), Michigan: Thomas gale publication.
- Hasani Mianroudi, N., Majedi, H., Saeidi Zarabadi, Z.S., Ziari, Y. (2018). Exploring Concept of Collective Memory and its Retrieval in Urban Areas with Semiotic Approach (Case study: Hasan-Abad square). *Bagh-e Nazar*, 14 (56), 17-32. [In Persian]
- Homayoon Sephar, M. & Barikani, S. (2012). Anthropological study of religious holidays in Tehran metropolis. *Farhang-e Mardom-e Iran*, 14 (32), 75-89. [In Persian]
- Khosravipour, Z. (2016). Recognizing the ritual events of ancient Iran, an approach to revive them in the urban space. *Arasan Journal*, 1 (2), 34-37. [In Persian]
- Madanipour, A. (2003). *Public and Private Spaces of the City* (Trans by: Farshad Nourian). Tehran: Sherekat Pardazesh va Barnamehrizi Shahri. [In Persian]
- Mir Moghtadaei, M. (2009). The criteria for evaluation of formation, remembering and recording of collective memory. *Honar-ha-ye-Ziba*, 37, 5-16. [In Persian]
- Morrow, R., Rodrigues, A. & King, N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28 (8), 643-644.
- Ncert (2015). *The Psychology Textbook*. India.
- Nourai, M. & Abolhasani Targhei, M. (2009). Analytical comparison of memoir with oral history. *Iranian Oral History*, 4 (80), 122-96. [In Persian]
- Ostovar, N., Nehzadfar, M., Zamani, B., Ghale Noee, M. (2015). Mixed method research of effective factors on temporality in urban place/ Naghsh e Jahan Sqr. Isfahan. *Motaleate Shahri*, 4 (16), 39-54. [In Persian]
- Procter, P. (2012). *Longman Dictionary of Contemporary English*. Harlow, England: Longman.
- Richards, G., Palmer, R. (2010). *Eventful Cities: cultural management and urban revitalization*. United Kingdom: Routledge publications.
- Rouhani, S.A., Aboota Amlashi, E. (2018). Henry Bergson's Theory of Memory-Time and its Influence on Contemporary Iranian Cinema Narrative. *Journal of Dramatic Arts and Music*, 8 (15), 55-72. [In Persian]
- Saed-Panah, H. & Asasi, V. (2014). Revival of historical textures with emphasis on collective memory, case study: Asef and Sanandji Bazaar in Sanandaj city. *National Conference of Architecture, Civil Engineering and Physical Development*, Kohdasht. [In Persian]
- Sari Aslani, A. (2016). *Compilation of a guide for location and design of urban public spaces based on event orientation, Case Study: District 11 of Tehran*. Master's thesis, Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University. [In Persian]
- The Psychology Book, Big Ideas Simply Explained (2012). New York, DK Publishing.
- Warnaars, S.G.F. (2009). *Event experience, A qualitative study on impact of the peak/end rule in event experience*, University of Twente, Netherlands.